

ANALIZA PRAWNO-PORÓWNAWCZA KLASTRÓW ENERGII I SPÓŁDZIELNI ENERGETYCZNYCH

1. Wstęp

Polityka energetyczna Unii Europejskiej (dalej: UE) priorytetyzuje rozwój odnawialnych źródeł energii (dalej: OZE) w związku z walką z postępującymi zmianami klimatycznymi oraz degradacją środowiska naturalnego. Scentralizowany sektor energetyczny, oparty na elektrowniach węglowych, ustępuje na rzecz energetyki rozproszonej, czyli koncepcji zakładającej dywersyfikację źródeł energii na lokalnym terenie oraz uspołecznienie sektora energetycznego¹. Polska, pomimo dotychczasowej niepewności legislacyjnej towarzyszącej rozwojowi OZE na terenie kraju, nie jest wyjątkiem od tego trendu. Wzrastająca świadomość ekologiczna oraz spadające koszty wzniesienia instalacji OZE sprawiają, że polscy obywatele coraz chętniej angażują się w działalność związaną z „zieloną energią”.

Celem artykułu jest przedstawienie i porównanie klastrów energii i spółdzielni energetycznych na gruncie polskiego prawa. Stanowią one stosunkowo nową formę zrzeszania się podmiotów chcących zaangażować się w transformację energetyczną². Analizie, opartej na metodzie

---

* Uniwersytet Jagielloński, Wydział Prawa i Administracji, ul. Gołębia 24, 31-007 Kraków, e-mail: kupiec32@gmail.com.

¹ P. Dziamski, M. Kamińska, K. Michałowska-Knap, G. Wiśniewski, *Energetyka rozproszona*, Warszawa 2011, s. 5.

² Termin „transformacja energetyczna” nie jest pojmowany jednolicie. Z reguły określa się nim proces odchodzenia gospodarek państw od wykorzystywania w procesach wytwarzania energii paliw kopalnych i zastępowania ich odnawialnymi źródłami energii. Towarzyszą temu działania ukierunkowane na podnoszenie efektywności energetycznej, oszczędzanie energii, preferowanie dywersyfikacji źródeł wytwarzania energii. Wszystkie te działania pozostają w zgodzie z ochroną środowiska. Za: M. Marszałek, *Normatywne uwarunkowania procesu wdrażania transformacji energetycznej w Polsce na podstawie polityk energetycznych UE i Polski oraz wobec zagrożeń i wyzwań unijnego wewnętrznego rynku*, PiS 2018, nr 1, s. 66.

językowo-logicznej oraz prawno-porównawczej, zostaną poddane akty prawa określające działanie powyższych konstruktów prawnych, ze szczególnym naciskiem na przepisy zawarte w ustawie z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne³ oraz w ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii⁴. Wykazane, opisane oraz porównane zostaną cechy charakterystyczne tych instytucji w zakresie rozwoju OZE⁵. Ukazany zostanie także proces związany z ich powstawaniem i likwidacją. Forma porównawcza klastrów energii i spółdzielni energetycznych w kontekście systemu obowiązujących przepisów prawa oraz sposobu ich funkcjonowania doprowadzi do określenia, który z tych podmiotów najpełniej odzwierciedla ideę obywatelskich społeczności energetycznych oraz społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej zawartych w dyrektywach UE.

2. Istota społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej oraz obywatelskich społeczności energetycznych

Na wstępie niniejszych rozważań należy przedstawić koncepcję energetyki obywatelskiej, jako ideę ściśle powiązaną z energetyką rozproszoną oraz będącą podstawą uczestnictwa społeczności lokalnych w obszarze energetyki. Termin „energetyka obywatelska” nie został jak dotąd zdefiniowany na gruncie ani prawa unijnego, ani krajowego. Przyjmuje się, że pojęcie to oznacza system, w którym całe społeczeństwo bierze czynny

---

³ Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (Dz.U. z 2020 r. poz. 833 ze zm.) – dalej: u.p.e.

⁴ Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (Dz.U. z 2020 r. poz. 261 ze zm.) – dalej: u.o.z.e.

⁵ Energia ze źródeł odnawialnych jest pojęciem prawnym zdefiniowanym między innymi na gruncie u.o.z.e. Zgodnie z art. 2 pkt 22 u.o.z.e. odnawialne źródło energii to odnawialne, niekopalne źródła energii obejmujące energię wiatru, energię promieniowania słonecznego, energię geotermalną, energię hydrotermalną, hydroenergie, energię fal, prądów i pływów morskich, energię otrzymywaną z biomasy, biogazu, biogazu rolniczego oraz z biopłynów. Definicja ta koresponduje z definicją Międzynarodowej Agencji Energii (*International Energy Agency*), która określa energię ze źródeł odnawialnych, jako energię pochodzącą z procesów naturalnych (na przykład światła słonecznego czy wiatru), które charakteryzuje odnawialność czy ciągle występowanie w przyrodzie. Za: M. Porzeżyńska, *Uwagi na tle pojęcia „energii ze źródeł odnawialnych” w prawie Unii Europejskiej*, IKAR 2019, nr 1, s. 17, <http://ikar.wz.uw.edu.pl/images/numery/56/16.pdf>, 22.10.2020.

udział w wytwarzaniu, przesyłaniu i zarządzaniu energią⁶. Fundamentem energetyki obywatelskiej jest bezpośrednio zaangażowanie obywateli w lokalną produkcję energii elektrycznej i ciepła z instalacji OZE oraz wykorzystywanie rozwiązań podnoszących efektywność energetyczną⁷. Rolę lokalnych społeczności, jako fundamentu energetyki obywatelskiej oraz energetyki rozproszonej, rozpoznano już w zbiorze propozycji regulacji w zakresie sektora energetycznego, zwanym potocznie „Pakiem Zimowym”, który Komisja Europejska zaprezentowała w listopadzie 2016 roku i przekazała do Parlamentu Europejskiego⁸. Wskazano w nim, że w celu aktywizacji społeczeństwa w obszarze energetyki należy dopuścić do działania na rynku energii nowe podmioty, umożliwiające zrzeszanie się obywateli, w celu zapewnienia im dostaw energii po przystępnej cenie⁹. Propozycje z „Pakietu Zimowego” zostały zmodyfikowane i zawarte w aktach prawnych określanych dziś jako „Pakiet Czysta Energia”, w tym m.in. w dyrektywie 2018/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych¹⁰ oraz w dyrektywie 2019/944 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej oraz zmieniająca dyrektywę 2012/27/UE¹¹.

Artykuł 2 pkt 16 dyrektywy 2018/2011 wprowadza pojęcie społeczności energetycznej działającej w zakresie energii odnawialnej (*renewable energy*)

---

⁶ A. Dyląg, *Energetyka obywatelska antidotum na kryzys energetyczny w Polsce*, MiR 2015, nr 1 s. 430–442.

⁷ R. Rybski, *W jaki sposób rozwijać energetykę obywatelską w Polsce?* [w:] *Energetyka obywatelska: modelowe rozwiązania prawne promujące obywatelską własność odnawialnych źródeł energii*, red. J. Roberts, F. Bodman, R. Rybski, Warszawa 2015, s. 110.

⁸ J. Paska, T. Surma, „Pakiet zimowy” Komisji Europejskiej a kierunki realizacji polityki energetycznej do 2030 roku, RE 2017, nr 129, s. 21–28.

⁹ M. Sokołowski, *European Law on the Energy Communities: a Long Way to a Direct Legal Framework*, EEELR 2018, nr 2, s. 60–70, <https://kluwerlawonline.com/journalarticle/European+Energy+and+Environmental+Law+Review/27.2/EELR2018006>, 22.10.2020.

¹⁰ Dyrektywa 2018/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (Dz.Urz. UE L 328, s. 82) – dalej: dyrektywa 2018/2011.

¹¹ Dyrektywa 2019/944 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej oraz zmieniająca dyrektywę 2012/27/UE (Dz.Urz. UE L 158, s. 125) – dalej: dyrektywa 2019/944.

community). Zgodnie z jego brzmieniem oznacza ono podmiot prawny, którego podstawowym celem, zamiast przynoszenia zysków finansowych, jest raczej przynoszenie korzyści środowiskowych, ekonomicznych lub społecznych jego udziałowcom, członkom lub lokalnym obszarom, na których on działa. Opiera się on na otwartym i dobrowolnym uczestnictwie, jest niezależny i jest skutecznie kontrolowany przez udziałowców lub członków zlokalizowanych w niewielkiej odległości od projektów dotyczących energii odnawialnej będących własnością tego podmiotu prawnego i przez niego rozwijanych. Jego udziałowcami lub członkami mogą być osoby fizyczne, mali i średni przedsiębiorcy (MŚP) lub organy lokalne.

Jednakże, powyższa definicja na gruncie prawa unijnego nie jest jedyną, która dotyczy problematyki form zrzeszania się w zakresie odnawialnych źródeł energii. Artykuł 2 pkt. 11 dyrektywy 2019/944 wprowadza bowiem instytucję obywatelskiej społeczności energetycznej (*citizen energy community*) rozumianej jako osoba prawna, której istnienie opiera się na dobrowolnym i otwartym uczestnictwie i która podlega skutecznej kontroli członków lub udziałowców będących osobami fizycznymi, organami samorządowymi, w tym gminami lub małymi przedsiębiorstwami. Działalność prowadzona przez obywatelską społeczność energetyczną może polegać na wytwarzaniu energii (w tym z instalacji OZE), dystrybucji, zapewnianiu dostaw, zużywaniu, agregacji lub magazynowaniu energii, świadczeniu usług w zakresie efektywności energetycznej lub ładowania pojazdów elektrycznych lub świadczeniu innych usług energetycznych swoim członkom lub udziałowcom. Jej głównym celem jest zapewnienie przede wszystkim korzyści o charakterze środowiskowym, gospodarczym lub społecznym dla swoich członków, udziałowców lub obszarów lokalnych, na których prowadzi ona działalność. Powyższe definicje, pomimo występowania w różnych aktach prawnych, powinny być odczytywane w sposób uzupełniający się. Zarówno społeczności energetyczne działające w zakresie energii odnawialnej, jak i obywatelskie społeczności energetyczne, są demokratycznie zarządzanymi formami organizowania się podmiotów zainteresowanych wykorzystaniem instalacji OZE w celu zapewnienia lokalnego bezpieczeństwa energetycznego. Istotą ich

funkcjonowania nie jest, w przeciwieństwie do tradycyjnie pojmowanych przedsiębiorstw, osiągnięcie zysku finansowego, lecz osiągnięcie korzyści środowiskowych oraz społecznych.

Należy jednocześnie zauważyć, że społeczności energetyczne działające w zakresie energii odnawialnej stanowią podzbiór obywatelskich społeczności energetycznych¹². Przedmiot działalności obywatelskich społeczności energetycznych nie został ograniczony do zaangażowania się jedynie w działania związanymi z OZE; mogą one zajmować się dystrybucją, również świadczeniem usług w zakresie efektywności energetycznej, ładowania pojazdów elektrycznych lub świadczeniem innych usług energetycznych swoim członkom albo udziałowcom. Natomiast społeczności energetyczne działające w zakresie energii odnawialnej, mają na celu podejmowanie jedynie działań nakierowanych na rozwój projektów dotyczących OZE. Na podstawie powyższego zestawienia definicji społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej oraz obywatelskich społeczności energetycznych należy stwierdzić, że powinny być one rozumiane jako demokratycznie zarządzane zrzeszenia, których celem jest zaspokajanie potrzeb energetycznych oraz umożliwienie obywatelom partycypacji w sektorze energetycznym. Unijne dyrektywy kładą nacisk na uruchomienie potencjału tkwiącego na rynku energii, głównie poprzez powstawanie nowych podmiotów – małych i średnich wytwórców, którzy będą działali w obywatelskich społecznościach energetycznych oraz społecznościach energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej w celu zwiększenia swojej konkurencyjności. Przewidywanym efektem będzie postępujący proces decentralizacji rynku energii, na którym pojawią się podmioty dotychczas w nim nieuczestniczące¹³.

W związku z tym polski ustawodawca, aby wypełnić kierunki wskazane przez unijne dyrektywy, wprowadził do porządku prawnego już

---

¹² J. Lowitzsch, C.E. Hoicka, F.J. van Tulder, *Renewable energy communities under the 2019 European Clean Energy Package – Governance model for the energy clusters of the future?*, RSER 2020, nr 122(C), s. 5, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1364032119306975>, 22.10.2020.

¹³ P. Wróbel *Małymi krokami do wielkich zmian. Wpływ pakietu „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków”* s. 11, https://www.forum-energii.eu/public/upload/articles/files/Ma%C5%82ymi%20krokami%20do%20wielkich%20zmian_net.pdf, 10.11.2019.

w 2016 roku pojęcia „klastra energii” i „spółdzielni energetycznej”. Należy mieć na uwadze, że dyrektywy nie nakładają obowiązku wprowadzenia ich literalnej treści do porządku prawnego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, a zobowiązują do terminowego i prawidłowego osiągnięcia wskazanego celu¹⁴. Państwa członkowskie Unii Europejskiej mają jednak swobodę wyboru środków jego realizacji¹⁵. W związku z tym każde państwo członkowskie UE powinno wprowadzić własne przepisy wewnętrzne, które byłyby należytych wykonaniem celów danej dyrektywy¹⁶.

3. Klastry energii - ogólna charakterystyka

Słownik języka polskiego definiuje słowo „klastr” jako wyraz pochodzenia angielskiego oznaczający grupę składającą się z niezależnych firm z tej samej branży i innych podmiotów z danego regionu, nawiązujących współpracę dla osiągnięcia wspólnych korzyści¹⁷. Definicja prawna zawarta w art. 2 pkt 15a u.o.z.e. normuje klastr energii jako cywilnoprawne porozumienie reprezentowane przez koordynatora, w skład którego mogą wchodzić osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki naukowe, instytuty badawcze lub jednostki samorządu terytorialnego, dotyczące wytwarzania i równoważenia zapotrzebowania dystrybucji lub obrotu energią z odnawialnych źródeł energii lub innych źródeł lub paliw, w ramach sieci dystrybucyjnej o napięciu znamionowym niższym niż 110kV, na obszarze działania tego klastra nieprzekraczającym granic 5 gmin lub powiatu. Konstrukcja powyższej definicji podkreśla ukierunkowanie działalności klastrów energii na wytwarzanie i równoważenie zapotrzebowania, dystrybucji lub obrotu energią elektryczną, co nie ogranicza jednak swobody powstawania tego typu przedsięwzięć w celu wytwarzania ciepła.

¹⁴ B. Kurcz, *Dyrektywy Wspólnoty Europejskiej i ich implementacja do prawa krajowego*, Kraków 2004, s. 50.

¹⁵ Tamże, s. 15.

¹⁶ J. Zimmermann, *Prawo administracyjne*, Warszawa 2018, s. 134.

¹⁷ L. Drabik, E. Sobol, *Słownik języka polskiego PWN*, Warszawa 2019, s. 636.

Bardziej pogłębionej analizy wymaga kwestia podmiotów, które mogą uczestniczyć w takim porozumieniu. Jak wynika bowiem z brzmienia przytoczonego wyżej przepisu, jego stronami mogą być osoby prawne, fizyczne, jednostki naukowe oraz jednostki samorządu terytorialnego, co skutkuje wzrostem poziomu konkurencyjności takiego porozumienia, poprzez zwiększenie jego produktywności, innowacyjności i przedsiębiorczości. Co więcej, korzyścią wynikającą z możliwości udziału jednostek samorządu terytorialnego w klastrze, jest możliwość szybszego rozwoju lokalnej infrastruktury, pozyskiwania nowych terenów inwestycyjnych oraz zwiększenie różnorodności świadczonych lokalnie usług. Przekłada się to także na realizację obowiązków podmiotów samorządu terytorialnego związanych z systemem zaopatrzenia w energię, jak i wykonywanie zadań własnych z zakresu energetyki. Należy zauważyć jednak, że powyższa definicja klastra energii, zawierająca wyliczenie podmiotów mogących utworzyć klastr energii, nie zawiera jednostek nieposiadających osobowości prawnej, co oznacza, że uniemożliwia między innymi spółkom osobowym partycypację w tego typu przedsięwzięciu.

Na podstawie ustawowej definicji klastra energii należy również przyjąć, że stanowi on porozumienie oparte na tzw. umowie nienazwanej. Oznacza to, że typ tego kontraktu jest oparty o zasadę swobody kształtowania stosunku prawnego z art. 351¹ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny¹⁸, która jest ograniczona klauzulą współżycia społecznego, wynikającą z art. 5 k.c. W celu wykazania, że istnienie klastra energii jest oparte na umowie nienazwanej, należy odnieść się do doktryny prawa cywilnego, która wypracowała kilka przesłanek, pozwalających na rozpoznanie takiego rodzaju umów¹⁹:

1. Brak określenia *essentialia negotii* przez ustawodawcę;
2. Kontrakt jest dwustronną czynnością prawną, będącą ważną umową;
3. Brak możliwości przyporządkowania umowy normatywnemu typowi umowy²⁰.

¹⁸ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2020 r. poz. 1740.) – dalej: k.c.

¹⁹ W. Katner, *Pojęcie umowy nienazwanej* [w:] *Prawo zobowiązań – umowy nienazwane*, t. 9, red. W. Katner, *System prawa prywatnego*, red. Z. Radwański, Warszawa 2015, s. 170.

²⁰ S. Włodyka [w:] *Prawo Gospodarcze i Handlowe*, red. S. Włodyka, Warszawa 2001, s. 34.

Zestawiając definicję klastra energii w rozumieniu u.o.z.e. z powyższymi przesłankami, należy stwierdzić, że w omawianym przypadku występuje umowa nienazwana. Ustawodawca nie tylko nie określił *essentialia negotii* tego kontraktu, ale też i ze względu na brak szczegółowego określenia w przepisach u.o.z.e., nie istnieje możliwość jego przyporządkowania normatywnemu typowi umowy.

3.1. Klastry energii w Polsce

Jak dotąd nie wypracowano w Polsce lokalnego, specyficznego modelu funkcjonowania klastra energii, ponieważ powyższe podmioty działają na terytorium kraju stosunkowo od niedawna. Należy podkreślić, że zawiązanie i działalność klastra energii nie determinuje konieczności budowy jego własnej infrastruktury dystrybucyjnej. Mając na uwadze polskie uregulowania sektora energetycznego, które podkreślają ważną rolę operatora systemu dystrybucyjnego w systemie energetycznym oraz charakter samego rynku energii, należy stwierdzić, że model funkcjonowania klastrów energii w Polsce, znajdujący się w początkowej fazie rozwoju, powinien zostać oparty na własności sieci należącej do operatora systemu dystrybucyjnego, a dostarczanie energii odbiorcom z klastra powinno odbywać się na podstawie umowy z tymże operatorem, niezależnie od tego, czyją własnością są przyłączone do tej sieci poszczególne elementy struktury klastra²¹. Model funkcjonowania klastra nie powinien być jednak narzucony uczestnikom rynku energii na gruncie aktów prawnych, a pozostawiony im do wypracowania, gdyż w niektórych przypadkach budowa i korzystanie z własnej infrastruktury dystrybucyjnej będzie rozwiązaniem najkorzystniejszym finansowo. Klastr energii w pełni funkcjonujący na bazie własnej infrastruktury sieciowej to rozwiązanie wzorcowe, identyfikowane często jako jego najbardziej zaawansowane stadium rozwoju²².

---

²¹ E. Mataczyńska, *Klastry energii – korzyści i szanse realizacji*, IPE 2017, nr 2, s. 2, <https://www.institut-pe.pl/wp-content/uploads/2015/09/Klastry-energii-korzyści-i-szanse-realizacji.pdf>, 10.11.2019.

²² P. Rzepka, M. Soltysik, M. Szablicki, *Modele funkcjonowania klastrów energii*, „Cire” 2018, s. 78, https://zielona-energia.cire.pl/pliki/2/2018/rzepka_soltysik_szablicki.pdf, 11.10.2019.

3.2. Funkcjonowanie klastra energii

Swoboda kształtowania porozumienia cywilnoprawnego wywołuje niebagatelne skutki w zakresie jego funkcjonowania. Największym problemem jest brak osobowości prawnej klastra energii, zwłaszcza w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej opartej na samej umowie. Przez cały okres swojego funkcjonowania klastry energii będzie rozumiany jako porozumienie podmiotów zainteresowanych swobodną formą współpracy gospodarczej, polegającej na wytwarzaniu energii. Brak osobowości prawnej klastra energii może stanowić problem dla jego uczestników, gdyż niesie za sobą brak autonomii i szybkości w działaniu klastra na rynku oraz brak pewności podatkowej. Nie posiadając prawnej podmiotowości, klastry nie jest uznawany przez ustawodawcę i organy podatkowe za podatnika, co oznacza, że obowiązki podatkowe będą ciążyły na poszczególnych uczestnikach klastra²³.

Prawodawca w przepisach u.p.e. postanowił, iż podjęcie działalności w zakresie wytwarzania energii elektrycznej podlega obowiązkowi koncesyjnemu, spod którego, na mocy art. 3 pkt 1 i pkt 2 u.o.z.e., została wyłączona produkcja prądu w mikroinstalacji i małej instalacji OZE. Działalność ta jednak, jako działalność regulowana, podlega obowiązkowi rejestracji na zasadach ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców²⁴. Okoliczność ta ma doniosłe znaczenie praktyczne, bo status przedsiębiorcy prowadzącego regulowaną działalność gospodarczą wymaga wpisu do rejestru wytwórców wykonujących działalność gospodarczą w zakresie wytwarzania energii z małych instalacji, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki (dalej: Prezes URE). Uchybienie temu obowiązkowi pociąga za sobą sankcje finansowe, których uiszczenie może wiązać się dla niektórych podmiotów z koniecznością zaprzestania działalności gospodarczej.

---

²³ P. Malinowski [w:] *Uwarunkowania i możliwości rozwoju klastrów i inicjatyw klastronych w województwie opolskim. Ocena ekspercka*, Warszawa 2012, s. 30, https://www.efs.2007-2013.gov.pl/analizyraporty/podsumowania/baza_projektow_badawczych_efs/documents/3_uwarunkowania_i_mozliwosci_rozwoju_klastrow_i_inicjatyw_klastrowych.pdf, 10.11.2019.

²⁴ Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2019 r. poz. 1292 ze zm.) – dalej: u.p.prz.

Zasygnalizować także należy problem, jaki wiąże się ze zwolnieniem powyższych rodzajów instalacji z obowiązku koncesyjnego. Pojawia się on w przypadku oparcia na nich całej produkcji energii elektrycznej. Przepisy w tym względzie są niejednoznaczne i pozwalają na przyjęcie tezy, iż produkowanie energii wyłącznie z mikroinstalacji OZE lub małych instalacji OZE, których łączna moc wytwórcza przekroczyłaby określone w definicji wielkości, byłaby także zwolniona z obowiązku uzyskania koncesji. Właściwym do wydania koncesji jest Prezes URE, który udziela wnioskodawcy zrzeszonemu w klastrze energii koncesji, jeżeli ten spełnia warunki określone w art. 33 ust. 1 u.p.e.

Po dokonaniu wpisu do rejestru wytwórców energii w małej instalacji lub uzyskaniu koncesji przez koordynatora klastra na wytwarzanie energii elektrycznej w pozostałych źródłach, klastr energetyczny może zacząć działalność gospodarczą, polegającą na wytwarzaniu energii elektrycznej. W tym miejscu warto zaznaczyć, że powyższa procedura dotyczy tylko koordynatora klastra. Z tego względu każde przedsiębiorstwo, które zamierza być lub jest już członkiem klastra, a prowadzi działalność objętą obowiązkiem koncesyjnym, powinno ją uzyskać we własnym zakresie. Wynika to z faktu, iż klastr jest jedynie zrzeszeniem przedsiębiorców wykonujących określoną działalność gospodarczą, z których każda jest poddana osobnym regulacjom odrębnych ustaw. Jeżeli więc ustawodawca nakłada obowiązek uzyskania koncesji do wykonywania określonej działalności, przedsiębiorstwo samo powinno taką koncesję uzyskać. Podobnie jak przy powstawaniu klastra, brak jest również przepisów regulujących likwidację klastra energii. Ustawodawca pozostawia tę kwestię do uregulowania w umowie zawieranej przez jego uczestników.

3.3. Rola koordynatora klastra energii

Jedynym obligatoryjnym elementem porozumienia wydaje się wyznaczenie koordynatora klastra, będącego jednocześnie reprezentantem klastra na zewnątrz, wraz z określeniem jego praw i obowiązków. Krajowa Agencja Poszanowania Energii S.A., WiseEuropa, Atmoterm S.A., Krajowy Instytut Energetyki Rozproszonej w *Koncepcji funkcjonowania klastrów energetycznych w Polsce* podnoszą, że do zadań i funkcji koordynatora klastra

energii należy pełnienie funkcji zarządczej²⁵. Ponadto autorzy powyższego opracowania wskazują, że za sprawowanie funkcji zarządczej koordynatorowi klastra energii przysługuje pokrycie kosztów funkcjonowania, które w *Koncepcji funkcjonowania klastrów energetycznych w Polsce* jest przedstawione w formie dwóch scenariuszy. Pierwszy z nich, tzw. budżetowy, zakłada otrzymywanie od członków klastra pewnej ustalonej umownie kwoty w formie wynagrodzenia za sprawowane usługi. Drugi scenariusz, nazwany marżowym, przewiduje uzyskiwanie przez koordynatora każdorazowo pewnej marży, wynikającej z pełnienia przez niego roli pośrednika w zakresie zaopatrywania odbiorców klastra w energię²⁶. Pierwszy z zaprezentowanych scenariuszy wydaje się atrakcyjniejszą formą finansowania działalności koordynatora klastra energii, gdyż umożliwi mu stabilność finansową oraz długofalowe planowanie wydatków. Należy jednak zaznaczyć, iż poglądy zawarte w *Koncepcji funkcjonowania klastrów energetycznych w Polsce* powinny być rozumiane jedynie jako wskazówka dla podmiotów tworzących klastry energii, z uwagi na brak odpowiedniej regulacji zawartej w powszechnie obowiązujących przepisach prawnych.

Przepisy wskazanej u.o.z.e. zakładają, że do pełnienia funkcji koordynatora może być powołana spółdzielnia, stowarzyszenie, fundacja lub wskazany w umowie dowolny uczestnik klastra energii. Jak wskazuje dotychczasowa praktyka istniejących klastrów energii działających na terenie Polski, w wielu przypadkach w roli koordynatora w klastrze energii sprawdza się wyspecjalizowana spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (spółka z o.o.). Żeby taka spółka mogła być koordynatorem klastra energii, musi działać ona na jego obszarze, być uczestnikiem tego klastra oraz powinna zostać wskazana w porozumieniu klastrowym jako koordynator²⁷. Spółka z o.o. nie tylko gwarantuje sprawne zarządzanie i proste zasady reprezentacji, ale również w przeciwieństwie do jednostki

---

²⁵ Krajowa Agencja Poszanowania Energii S.A., WiseEuropa, Atmoterm S.A., Krajowy Instytut Energetyki Rozproszonej, *Koncepcja funkcjonowania klastrów energetycznych w Polsce*, s.139–152, <https://www.teraz-srodowisko.pl/media/pdf/aktualnosci/3164-koncepcja-funkcjonowania-klastrow-energii-w-polsce.pdf>, 11.10.2019.

²⁶ Tamże, s. 53.

²⁷ N. Lisek, *Aspekty organizacyjne klastrów energii*, str. 2, https://piszcz.pl/wp-content/uploads/2018/04/aspekty_organizacyjne_klastrow_energii_25_04_2018.pdf, 11.10.2019.

samorządu terytorialnego czy instytutu naukowego, może skoncentrować swoją działalność wyłącznie na zadaniach koordynatora klastra energii, co może przyłożyć się na efektywne wywiązywanie się ze sprawowanej roli²⁸.

3.4. Postulaty *de lege ferenda* w zakresie dalszego uregulowania klastrów energii

Konstrukcja prawna polskich klastrów energii wydaje się posiadać niektóre cechy społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej i obywatelskich społeczności energetycznych, przedstawionych w unijnych dyrektywach; opiera się on bowiem na dobrowolnej partycypacji oraz umożliwia wielu lokalnym podmiotom uczestnictwo w przedsięwzięciu nakierowanym na wytwarzanie energii z OZE. Nie można jednak tym samym uznać przepisów regulujących klastry energii za pełną transpozycję treści dyrektyw dotyczących społeczności energetycznych obywatelskich oraz społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej, gdyż klastry energii, będący cywilnoprawnym porozumieniem, nie gwarantuje równości pozycji swoich członków. Należy zauważyć, że klastry energii w rozumieniu u.o.z.e. nie posiada ani osobowości prawnej ani nie jest jednostką organizacyjną posiadającą zdolność prawną, a demokratyczna struktura została uzależniona od treści cywilnoprawnej umowy, mogącej zgodnie z zasadą swobody umów, dowolnie kształtować relacje pomiędzy członkami klastra energii. Ponadto, brak osobowości prawnej klastra energii może okazać się w praktyce problemem dla jego członków, gdyż nie może on być samodzielną stroną relacji cywilnoprawnych. Wskazane jest niewątpliwie nadanie klastrowi energii osobowości prawnej, aby mógł on podejmować autonomiczne działania na rynku, w interesie swoich członków. Ustawodawca nie powinien jednak dążyć do kazuistycznego uregulowania klastra energii, a starać się zachować jego elastyczną formę. Niemożliwe jest bowiem przewidzenie szczegółowych potrzeb lokalnych społeczności, na których terenie działa klastry energii. Dodatkowo, stworzenie zamkniętego katalogu zasad czy sztywnych warunków współpracy klastra energii z innymi podmiotami działającymi na liberalizującym się

---

²⁸ Tamże, s. 2.

rynku energii, wydaje się nieracjonalnym krokiem ze względu na dynamikę zmian warunków organizacyjnych i ekonomicznych w sektorze energetycznym. Sposób pokrycia kosztów koordynatora klastra energii za sprawowanie funkcji zarządczej powinien zostać pozostawiony do ustalenia każdorazowo uczestnikom zakładającym klastr energii, jednakże ewentualna odpowiedzialność koordynatora klastra energii, na przykład za szkody wyrządzone przez zarządzane przez niego zrzeszenie, powinna zostać uregulowana na gruncie u.o.z.e. Należy również doprecyzować przepisy określające ramy operacyjne klastra energii, dotyczące między innymi rozliczania finansowego dostarczania energii spoza klastra energii, na skutek awarii jednostek wytwórczych działających na jego obszarze i należących do jego członków. Ponadto ustawodawca musi uzupełnić katalog podmiotów mogących uczestniczyć w klastrze energii o jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, w celu umożliwienia partycypacji w nim jak najszerszemu kręgowi podmiotów.

4. Spółdzielnie energetyczne - ogólna charakterystyka

Kolejną instytucją prawną, która zostanie poddana analizie, są spółdzielnie energetyczne. Ustawowa definicja spółdzielni energetycznej zawarta w art. 2 pkt. 33a u.o.z.e. określa formę organizacyjną spółdzielni energetycznej jako spółdzielnię w rozumieniu ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze²⁹ lub jako spółdzielnię rolników w rozumieniu ustawy z dnia 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników³⁰. Sama regulacja na gruncie u.o.z.e. skupia się natomiast na przedmiocie działalności tych podmiotów. Wobec odesłania na gruncie art. 2 pkt 33a u.o.z.e. do u.p.sp. lub u.spr. należy stwierdzić *in genere*, że spółdzielnie energetyczne to, zgodnie z art. 1 § 1 i 2 u.p.sp. lub z art.4 us.pr., dobrowolne zrzeszenie zarówno osób fizycznych, jak i prawnych. Przedmiotem działalności spółdzielni energetycznej jest wytwarzanie energii elektrycznej lub biogazu, lub ciepła, w instalacjach odnawialnego źródła energii

²⁹ Ustawa z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2020 r. poz. 275 ze zm.) – dalej: u.p.sp.

³⁰ Ustawa z dnia 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników (Dz.U. z 2018 r. poz. 2073 ze zm.) – dalej: u.sp.r.

i równoważenie zapotrzebowania energii elektrycznej lub biogazu, lub ciepła, wyłącznie na potrzeby własne spółdzielni energetycznej i jej członków, przyłączonych do zdefiniowanej obszarowo sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej o napięciu znamionowym niższym niż 110 kV, lub sieci dystrybucyjnej gazowej, lub sieci ciepłowniczej (art. 2 pkt 33a u.o.z.e.).

Warto zauważyć, że spółdzielnia energetyczna może zrzeszać mniej niż 1000 członków oraz prowadzić działalność na obszarze gminy wiejskiej lub gminy miejsko-wiejskiej w rozumieniu przepisów o statystyce publicznej lub na obszarze skupiającym nie więcej niż 3 tego rodzaju gminy bezpośrednio sąsiadujące ze sobą (art. 38e u.o.z.e.). Poza tym może ona działać wyłącznie na obszarze jednego operatora sieci dystrybucyjnej lub sieci ciepłowniczej (art. 38c u.o.z.e.). Ponadto spółdzielnia energetyczna działająca w zakresie wytwarzania energii elektrycznej musi zagwarantować, aby łączna moc zainstalowana wszystkich instalacji OZE umożliwiała pokrycie w ciągu roku nie mniej niż 70% potrzeb własnych spółdzielni energetycznej i jej członków, a zarazem ich moc zainstalowana nie może przekraczać 10 MW. W zakresie wytwarzania ciepła, łączna moc osiągalna cieplna nie może przekraczać 30 MW, zaś w przypadku biogazu roczna wydajność wszystkich instalacji nie może przekraczać 40 mln m³ (art. 38e u.o.z.e.). Ograniczenie zakresu terytorialnego oraz określenie innych wymogów dla spółdzielni energetycznej należy ocenić jako w większości zgodne z ideą umożliwienia partycypacji lokalnej społeczności w rozwoju OZE, która jest zawarta w unijnych dyrektywach. Ustawodawcy państw członkowskich UE mają bowiem swobodę do ustalania kształtu podmiotów odpowiadającym społecznościom energetycznym działającym w zakresie energii odnawialnej oraz obywatelskim społecznościom energetycznym na gruncie krajowego prawa, z tym że są zobowiązane wypełnić cele instytucji uregulowanych na gruncie wspomnianych dyrektyw. Krytycznie należy jednak ocenić ustanowienie na gruncie u.o.z.e. limitu maksymalnej ilości członków spółdzielni oraz limitu dla: wielkości mocy zainstalowanej instalacji OZE, mocy osiągalnej wytwarzanego ciepła czy wydajności instalacji zasilanych biogazem, należących do spółdzielni energetycznej. W uregulowaniach

dotyczących obywatelskiej społeczności energetycznej w rozumieniu dyrektywy 2019/944 oraz dotyczących społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej w rozumieniu dyrektywy 2018/2011 wskazano na potrzebę tworzenia niedyskryminujących warunków umożliwiających rozwój tych podmiotów. Ograniczenie podmiotowo skali działalności spółdzielni energetycznej oraz wprowadzenie powyższych limitów odnośnie do maksymalnej mocy zainstalowanej instalacji OZE, mocy osiągalnej wytwarzanego ciepła, czy wydajności instalacji zasilanych biogazem, należących do spółdzielni energetycznej, stanowi barierę dla rozwoju spółdzielni energetycznych. Spółdzielnia energetyczna nie może przez powyższe ograniczenia w pełni wykorzystać lokalnych zasobów energetycznych oraz ludzkich, występujących na obszarze jej działania, co stanowi przeszkodę w jej rozwoju oraz funkcjonowaniu.

Celem powstania spółdzielni energetycznej jest wytwarzanie energii, która ma zaspokoić zapotrzebowanie jej członków. W związku z tym spółdzielnie energetyczne z założenia mają stać się lokalnymi dostawcami energii, co uchronić ma odbiorców, zwłaszcza na terenach wiejskich, przed ryzykiem skutków *blackout-u*³¹ i wysokich kosztów związanych z dostarczaniem i użytkowaniem energii. Podkreślenia wymaga okoliczność, że atrakcyjnym rozwiązaniem dla spółdzielni energetycznych jest umożliwienie im korzystania z preferencyjnego systemu rozliczeń energii (systemu opustów). Oznacza to, że zgodnie z art. 38c ust. 3 u.o.z.e. przedsiębiorstwo obrotu wyznaczone przez Prezesa URE do pełnienia funkcji sprzedawcy zobowiązanego, będzie dokonywać ze spółdzielnią energetyczną rozliczenia nadwyżek energii elektrycznej wprowadzonej do elektroenergetycznej sieci dystrybucyjnej wobec ilości energii elektrycznej pobranej z tej sieci w celu jej zużycia na potrzeby własne przez spółdzielnię i jej członków, skorygowaną współczynnikiem ilościowym 1 do 0,6. Istota korzyści gospodarczych dla członków spółdzielni

---

³¹ Pod pojęciem tym rozumie się rozległą awarię systemu elektroenergetycznego, uniemożliwiającą efektywne dostarczenie energii elektrycznej odbiorcom powodowaną zakłóceniem funkcjonowania dużych bloków energetycznych. Za: P. Lełatko, D. Michalski, B. Krysta, *Przerwy w dostawie energii elektrycznej*, RT 2004, nr 2, s. 81.

energetycznej opiera się na możliwości korzystania przez nią ze zwolnienia z opłaty dystrybucyjnej zmiennej i części opłat stałych oraz opłaty rozliczeniowej (art. 38c ust. 13 u.o.z.e.). Rozwiązania te mogą doprowadzić do istotnych oszczędności dla dużych odbiorców energii, działających w ramach spółdzielni energetycznej, przy jednoczesnym rozdzielaniu miejsca wytwarzania i konsumpcji energii.

4.1. Spółdzielnie energetyczne w Polsce

Na terytorium Polski spółdzielnie energetyczne w rozumieniu u.o.z.e. obecnie nie funkcjonują. Wynika to z tego, że nie są to przedsięwzięcia nastawione na zysk ekonomiczny; ich zadaniem jest zapewnienie taniej energii jej członkom. W ostatnich latach ceny energii elektrycznej dla gospodarstw domowych, czyli podmiotów które najczęściej jednoczą się w spółdzielnie energetyczne, są w Polsce wyraźnie niższe od europejskiej średniej. W II połowie 2019 roku przeciętne polskie gospodarstwo domowe płaciło średnio około 13,4 euro za 100 kWh energii elektrycznej, podczas gdy średnia cena dla całej Unii Europejskiej wyniosła 21,6 euro³². Czynniki te może zniechęcać polskich, przeciętnych obywateli do zakładania spółdzielni energetycznych, ponieważ ceny energii elektrycznej nie są zbyt dużym obciążeniem dla ich budżetu domowego. Należy zaznaczyć również, że możliwość finansowania działalności spółdzielni energetycznej poprzez leasing urządzeń wytwórczych wydaje się niemożliwa, ponieważ może odbywać się ona wyłącznie w oparciu o jej własne źródła energii³³. Brak możliwości skorzystania z leasingu jako źródła finansowania działalności spółdzielni energetycznej uniemożliwia temu podmiotowi zmniejszenie kosztów prowadzenia jego działalności. Ponadto rozwiązania zawarte w ustawie – Prawo spółdzielcze, do której odsyła definicja spółdzielni energetycznej na gruncie u.o.z.e. są wysoce niezadowolające. Archaiczność

³² *Ceny prądu i gazu w Europie kontra siła nabywcza naszych portfeli. Jak wypada Polska?*, <https://forsal.pl/artykuly/1441596,ceny-energii-elektrycznej-i-gazu-w-polsce-i-ue-dane-eurostatu-2019.html>, 27.11.2019.

³³ M. Tarka, *Lokalni dostawcy jak jeden duży prosument z korzyścią dla nich wszystkich*, DGP wydanie z dnia 13.11.2019, s. 3, <https://edgp.gazetaprawna.pl/e-wydanie/56954,12-listopada-2019/69608,Samorzad-i-administracja/706838,Lokalni-dostawcy-jak-jeden-duzy-prosument-z-korzyscia-dla-nich-wszystkich.html>, 15.11.2019.

wielu instytucji prawnych zawartych w u.p.sp. sprawia, że nie odpowiadają one współczesnemu społeczeństwu i utrudniają funkcjonowanie tego typu przedsięwzięć w Polsce. Przepisy zawarte w powyższej ustawie, dotyczące wpłat i udziałów, nie pozwalają wyróżnić udziału bilansowego stanowiącego zarówno instrument służący do budowy kapitału własnego spółdzielni, jak i do tworzenia wartości majątkowej członka. Utrudniony jest także sposób gromadzenia nadwyżki bilansowej w udziałach ze względu na to, że może być ona dopisana jedynie do niepełnych udziałów³⁴. Przeszkodą w budowaniu kapitału jest również kwestia pokrywania strat bilansowych poniesionych przez spółdzielnie. Straty bilansowe spółdzielni pokrywa się z funduszu zasobowego, a w części przekraczającej fundusz zasobowy – z funduszu udziałowego i innych funduszy własnych spółdzielni, według kolejności ustalonej przez statut. Straty pierwszego roku obrachunkowego po założeniu spółdzielni mogą być pokryte w roku następnym (art. 90 ust. 1 u.p.sp.). Przepis ten uniemożliwia w wielu przypadkach stabilizację kapitału spółdzielni, co przekłada się negatywnie na jej możliwości inwestycyjne. Ponadto, na gruncie polskiego prawa, jedynie ustępujący członek spółdzielni rolniczej (art. 12 u.spr.) lub spółdzielni europejskiej³⁵ może odpłatnie zbyć swój udział na rzecz innego członka lub osoby nabywającej członkostwo, co ogranicza prawo swobody członka spółdzielni do rozporządzania swym udziałem.

4.2 Funkcjonowanie spółdzielni energetycznej

Zgodnie z wolą ustawodawcy, spółdzielnia energetyczna stanowi szczególny rodzaj spółdzielni, której funkcjonowanie zostało uregulowane nie tylko w przepisach wspomnianej już u.o.z.e., ale i u.p.sp. lub u.spr. Jeżeli formą organizacyjną spółdzielni energetycznej jest spółdzielnia w rozumieniu u.p.sp., to do jej powstania wymagane jest uchwalenie statutu spółdzielni przez założycieli (w liczbie nie mniejszej niż 10 osób

---

³⁴ P. Zakrzewski, *Stan Aktualny i Perspektywy Rozwoju Polskiego Prawa Spółdzielczego*, RNP 2016, nr 4, s. 90, https://www.kul.pl/files/632/gfx/RNP/2017/nr_4/s_087_108_art_zakrzewski.pdf, 11.10.2019.

³⁵ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1435/2003 z dnia 22 lipca 2003 r. w sprawie statutu spółdzielni europejskiej (SCE) (Dz.Urz. WE L 207 z 18.08.2003, s. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, s. 280).

dla osób fizycznych i nie mniejszej niż 3, jeżeli założycielami są osoby prawne) oraz wybór jej organów (art. 6 ust. 1 i ust. 2 u.p.sp.). Jeżeli natomiast formą organizacyjną spółdzielni energetycznej jest spółdzielnia rolników w rozumieniu u.spr., to do jej założenia wymagane jest uchwalenie statutu przez nie mniej niż 10 osób fizycznych lub prawnych, posiadających status rolnika lub status podmiotów niebędących rolnikami w rozumieniu u.spr. (art. 7 ust. 1 u.spr.). *Ratio legis* określenia wymaganej liczby podmiotów do założenia spółdzielni *in genere* lub spółdzielni rolników wydaje się umotywowane chęcią zagwarantowania stabilności organizacyjnej tego typu przedsięwzięciom. Kolejnym etapem powstawania spółdzielni energetycznej jest złożenie wniosku o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego. Z chwilą jego dokonania spółdzielnia nabywa osobowość prawną i staje się przedsiębiorcą w rozumieniu art. 17 u.p.prz.

Należy zaznaczyć, że na gruncie art. 38f u.o.z.e spółdzielnia energetyczna może podjąć działalność w zakresie wytwarzania energii elektrycznej lub biogazu, lub ciepła, w instalacjach odnawialnego źródła energii, stanowiących własność spółdzielni energetycznej lub jej członków, dopiero po zamieszczeniu jej danych w wykazie spółdzielni energetycznych, prowadzonym przez Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa (dalej: KOWR). Co więcej, zgodnie z art. 38m pkt 2 u.o.z.e, spółdzielnia energetyczna jest zobowiązana do przekazywania Dyrektorowi Generalnemu KOWR rocznego sprawozdania z prowadzonej działalności, w terminie 60 dni od zakończenia roku kalendarzowego. Spółdzielnia energetyczna zamieszczona w wykazie spółdzielni energetycznych jest zobowiązana informować Dyrektora Generalnego KOWR o każdej zmianie danych, które dotyczą między innymi liczby, rodzajów, lokalizacji instalacji OZE, mocy zainstalowanej elektrycznej lub mocy zainstalowanej cieplnej, rocznej wydajności produkcji biogazu poszczególnych instalacji OZE, oraz w szczególności o zakończeniu lub zawieszeniu wykonywania działalności (art. 38g ust. 2 u.o.z.e.) w terminie 14 dni od dnia zmiany tych danych albo od dnia zakończenia lub zawieszenia wykonywania tej działalności, pod rygorem wykreślenia z wykazu spółdzielni energetycznych (art. 38i u.o.z.e.). Rozwiązania te, zwiększające kontrolę

administracji publicznej nad tym podmiotem, mają na celu zadbanie o to, czy działalność prowadzona przez spółdzielnie energetyczne jest zgodna z zasadami legalności i gospodarności. Tym samym, spółdzielnia energetyczna jako podmiot, którego istotę określają przepisy prawa, jest wiarygodnym partnerem w relacjach biznesowych - inne podmioty na rynku energii, wchodząc w kontakt ze spółdzielnią energetyczną, mogą mieć pewność, że działalność podmiotu jest przejrzysta, a przedstawione przez nią dane są prawdziwe.

Jak już to zostało wspomniane przy opisie funkcjonowania klastra energii, zamiar prowadzenia działalności gospodarczej związanej z sektorem energetycznym może implikować, co do zasady, obowiązek uprzedniego uzyskania dla niej koncesji. Zgodnie z art. 3 pkt 1 i 2 u.o.z.e. spółdzielnia energetyczna jest zwolniona z obowiązku jej uzyskania od Prezesa URE, jeżeli wytwarzanie energii zachodzi w mikroinstalacji lub małej instalacji. Problem pojawia się jednak w sytuacji oparcia całej działalności gospodarczej spółdzielni energetycznej na systemie tego typu instalacji, rozrzuconych na jej terenie. Ani niejednoznacznie brzmiąca u.o.z.e., ani u.p.e. nie udziela odpowiedzi na pytanie, czy zwolnienie z uzyskania koncesji obejmuje jedną mikro lub małą instalację OZE, czy też sieć tego typu instalacji znajdujących się na terenie danego podmiotu. Przemienne stosowanie liczby pojedynczej lub mnogiej w u.o.z.e. sprawia, iż intuicyjna, jednoznaczna kwalifikacja kilku mniejszych instalacji jako jednej większej nie jest możliwa. W tej sytuacji podmiotowi chcącemu wytwarzać energię w ramach sieci złożonej z mikroinstalacji OZE lub małych instalacji OZE z pomocą przychodzi art. 8 u.p.prz. Zgodnie z jego brzmieniem, przedsiębiorca może podejmować wszelkie działania, za wyjątkiem tych, których zakazują przepisy prawa. Przedsiębiorca może być obowiązany do określonego zachowania tylko na podstawie przepisów prawa. Oznacza to, że każde zachowanie, które nie jest ani zakazane, ani nakazane przez jakąkolwiek normę prawną danego systemu prawnego, jest prawnie indyferentne, a tym samym jest prawnie dozwolone i jednostka może je swobodnie urzeczywistniać³⁶. Powyższe

---

³⁶ A. Żurawik [w:] *Prawo przedsiębiorców. Komentarz*, red. G. Kozieł, Warszawa 2019, Legalis, komentarz do art. 8.

rozumowanie potwierdza linia orzecznicza sądów administracyjnych; między innymi w wyroku WSA w Warszawie z dnia 15 kwietnia 2010 r. wskazano, że w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej uznaje się zasadę, że wszystko co nie jest zakazane, jest dozwolone, ponieważ wolność gospodarcza stanowi prawo podmiotowe o charakterze „negatywnym”³⁷. Oznacza to, że przedsiębiorca może podjąć się wytwarzania energii z sieci mikroinstalacji OZE lub małych instalacji nie posiadających koncesji, ponieważ wymóg uzyskania koncesji dla sieci złożonej z mikroinstalacji OZE lub małych instalacji OZE nie wynika wprost z żadnego aktu prawnego dotyczącego sektora energetycznego. Należy dodać, że pogląd ten znajduje również oparcie w konstytucyjnej zasadzie demokratycznego państwa prawa, z którym nierozzerwalnie związana jest zasada *in dubio pro libertate*, nakazująca stosowanie ograniczeń tylko w przypadku ich wyraźnego brzmienia oraz interpretację norm prawnych na korzyść obywatela. Jest rzeczą oczywistą, że niejednoznaczność przepisów prawa nie powinna rodzić negatywnych konsekwencji dla stron postępowania, którego przedmiotem jest nałożenie, bądź odebranie lub ograniczenie przysługującego stronie uprawnienia. Powyższe rozważania umożliwiają wysunięcie wniosku, iż prowadzenie działalności gospodarczej, polegającej na wytwarzaniu energii elektrycznej z sieci powiązanych wzajemnie ze sobą mikroinstalacji OZE lub małej instalacji OZE na danym terenie, jest zwolnione z obowiązku uzyskania koncesji także przy wykorzystaniu do jej wytwarzania większej ilości tego typu urządzeń. Ustawodawca powinien uściślić na gruncie u.o.z.e., czy zwolnienie z uzyskania koncesji jest przewidziane jedynie dla jednej mikroinstalacji lub małej instalacji OZE, czy może zwolnienie to rozciąga się na sieć stworzoną z wzajemnie ze sobą powiązanych instalacji.

Następnym istotnym elementem w okresie zakładania spółdzielni energetycznej jest zawarcie umowy dystrybucyjnej z operatorem systemu dystrybucyjnego (dalej: OSDe). Zgodnie z art. 38d u.o.z.e. OSDe, z którym zamierza współpracować spółdzielnia energetyczna, jest obowiązany niezwłocznie zawrzeć ze spółdzielnią energetyczną umowę o świadczenie usług dystrybucji, która w szczególności określa zasady świadczenia

³⁷ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 15 kwietnia 2019 r., VI SA/Wa 338/10 (Legalis).

usług dystrybucji na rzecz spółdzielni energetycznej i jej członków oraz wyznaczania i udostępniania danych pomiarowych. Powyższy przepis u.o.z.e. gwarantuje spółdzielniom energetycznym zawarcie z OSDe umów dystrybucyjnych bez zbędnej zwłoki dla energii wyprodukowanej przez spółdzielnię i dostarczanej do jej członków, co skraca proces formalny i umożliwia tym samym nowo powstałej spółdzielni energetycznej szybsze rozpoczęcie funkcjonowania na rynku energii.

Z racji posiadania osobowości prawnej przez spółdzielnię energetyczną, zakończenie wykonywania działalności jest procesem rozłożonym w czasie, którego przebieg regulowany jest przepisami wspomnianej już u.p.sp. lub u.spr. Ponadto spółdzielnia energetyczna, która kończy prowadzenie działalności gospodarczej, powinna złożyć wniosek do Dyrektora Generalnego KOWR o wykreślenie z wykazu spółdzielni energetycznych (art. 38l u.o.z.e.).

4.3. Postulaty *de lege ferenda* w zakresie dalszego uregulowania spółdzielni energetycznej

Spółdzielnia energetyczna wydaje się łączyć w sposób pełniejszy elementy opisane w dyrektywach dotyczących obywatelskiej społeczności energetycznej oraz społeczności energetycznej działającej w zakresie energii odnawialnej. Spółdzielnie energetyczne posiadają osobowość prawną oraz są w pełni demokratycznie zarządzanym podmiotem ze względu na swój spółdzielczy charakter. Ponadto w spółdzielni energetycznej nie jest możliwe uprzywilejowanie poszczególnych członków, gdyż prawa wynikające z członkostwa w spółdzielni są dla wszystkich członków równe, niezależnie od posiadanej ilości udziałów (art. 36 ust. 2 u.p.sp.). Tym samym analiza wspomnianych cech pozwala dojść do wniosku, że polskim spółdzielniom energetycznym jest bliżej do definicji obywatelskich społeczności energetycznych.

Rozwój spółdzielni energetycznych wymaga jednak wprowadzenia zmian w polskim prawie spółdzielczym. Należy podzielić pogląd P. Zakrzewskiego, że członkowie spółdzielni w rozumieniu u.p.sp. powinni mieć możliwość zbycia swojego udziału, niezależnie od rodzaju

spółdzielni³⁸. Zaznaczyć należy jednak, że członkowie spółdzielni powinni mieć możliwość zbycia udziału jedynie na rzecz innego członka lub osoby chcącej do niej przystąpić. Stanowiłoby to rodzaj wzmocnienia siły kapitałowej spółdzielni oraz zachętę do wnoszenia do spółdzielni dodatkowych udziałów, czy też pozostawienia udziałów w spółdzielni, gdy członek ją opuszcza. Rozwiązanie to zagwarantowałoby również członkowi spółdzielni większą swobodę rozporządzania udziałem zgodnie z jego wolą. Należy zaznaczyć, że możliwość zbycia udziału na rzecz innego członka spółdzielni lub osoby chcącej dołączyć do niej jest uregulowana na gruncie porządków prawnych innych państw, choćby Niemiec. Zgodnie z brzmieniem § 7a niemieckiej ustawy o spółdzielniach (niem. *Genossenschaftsgesetz*³⁹) dopuszczono zbycie udziału członka spółdzielni na rzecz innego członka lub osoby chcącej dołączyć do niej. Jednakże, niemiecki ustawodawca uregulował, że każdy członek spółdzielni, niezależnie od liczby posiadanych udziałów, posiada co do zasady jeden głos (§ 43 GenG.). Pomimo atrakcyjności ekonomicznej zaproponowanego powyżej rozwiązania, należy się zastanowić, czy umożliwienie członkowi zbycia udziału na rzecz innego członka lub osoby chcącej do niej przystąpić, byłoby zgodne z zasadami Międzynarodowego Związku Spółdzielczego dotyczącymi demokratycznej kontroli członkowskiej spółdzielni. Zgodnie z ich treścią siła głosu każdego członka spółdzielni jest równa (zasada demokratycznej kontroli członkowskiej)⁴⁰. Polski ustawodawca wprowadzając więc możliwość zbycia udziału członka spółdzielni na rzecz innego członka lub osoby chcącej do niej dołączyć, powinien pozostawić istniejącą treść wspomnianego już art. 36 ust. 2 u.p.sp. oraz powinien wzorować się na rozwiązaniach niemieckich, w celu uniknięcia konfliktu z zasadami Międzynarodowego Związku Spółdzielczego. Liczba udziałów posiadanych przez członka spółdzielni powinna natomiast decydować o ewentualnym udziale w nadwyżce bilansowej spółdzielni – takie rozwiązanie funkcjonuje na gruncie prawa niemieckiego

---

³⁸ P. Zakrzewski, *Stan...*, s. 91.

³⁹ *Genossenschaftsgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 16.10.2006 (BGBl. I S. 2230) zuletzt geändert durch Gesetz vom 12.08.2020 (BGBl. I S. 1874)* – dalej: GenG.

⁴⁰ P. Zakrzewski, *Zasady Międzynarodowego Związku Spółdzielczego*, KPP 2005, nr 14, s. 291–292.

(§ 19 GenG.). Umożliwienie zbycia udziału członka spółdzielni na rzecz innego członka lub osoby chcącej dołączyć do spółdzielni na gruncie prawa polskiego nie będzie sprzeczne z zasadami Międzynarodowego Związku Spółdzielczego, dopóki siła głosu członka nie będzie uzależniona od liczby posiadanych przez niego udziałów.

Atrakcyjną zmianą w treści u.p.sp., wzmacniającą proces budowy kapitału własnego spółdzielni, byłoby również zniesienie obowiązku corocznego pokrywania straty z funduszu zasobowego oraz z udziałowego w przypadku, gdy przekraczają one zasoby funduszu zasobowego. Z przedsiębiorczego punktu widzenia znacznie sensowniejszym byłoby pokrywanie strat przez spółdzielnie z zysków uzyskanych w przyszłości. Kwestia decydowania o sposobie pokrywania strat powinna zostać materią określaną na gruncie statutu spółdzielni. Zmiany te umożliwiłyby stabilizację procesu budowy kapitału własnego spółdzielni, ponieważ mogłaby ona samodzielnie określić najbardziej korzystny dla jej członków sposób rozliczania strat bilansowych.

Na gruncie u.o.z.e. ustawodawca powinien umożliwić spółdzielniom energetycznym korzystanie z leasingu jako źródła finansowania jej działalności poprzez zniesienie wymogu korzystania jedynie z własnych jednostek wytwórczych. Leasing pozwoliłby spółdzielni energetycznej na sfinansowanie zakupu i budowy instalacji OZE bez angażowania własnych środków, raty leasingowe zastępują jednorazowe koszty jej nabycia na własność. Ponadto ustawodawca powinien umożliwić tworzenie spółdzielni energetycznych na terenie gmin miejskich. Ograniczenie tworzenia spółdzielni jedynie do terenów wiejskich lub miejsko-wiejskich jest bezzasadne, gdyż intensyfikacja rozwoju OZE powinna odbywać się na terenie całego kraju w celu spełnienia polskich oraz unijnych celów dotyczących tego sektora.

5. Porównanie spółdzielni energetycznej i klastra energii

Klastry energii i spółdzielnie energetyczne, pomimo że są formą zrzeszeń podmiotów pragnących aktywnie uczestniczyć w rynku energii, posiadają unikalne zbiory różnych cech. Podstawową różnicą pomiędzy klastrami energii a spółdzielniami energetycznymi jest posiadanie

osobowości prawnej przez spółdzielnie energetyczne. Sprawia to, że spółdzielnia może sama być podmiotem praw i obowiązków w przeciwieństwie do klastra, który jest jedynie porozumieniem zawartym przez interesariuszy reprezentowanych przez koordynatora. Oznacza to w praktyce, że spółdzielnie energetyczne mogą zawierać umowy jako samodzielne podmioty, natomiast w przypadku klastra energii to jego koordynator może zawierać je w imieniu pozostałych uczestników. Kolejną, od razu zauważalną różnicą jest fakt, że klastry energii mogą działać na większym obszarze. Ustawodawca przewidział, że mogą one działać na obszarze, który nie przekracza granic pięciu gmin lub jednego powiatu. Spółdzielnie energetyczne natomiast mogą prowadzić działalność na obszarze gminy wiejskiej, gminy miejsko-wiejskiej lub na obszarze nie większym niż obszar trzech tego rodzaju gmin bezpośrednio sąsiadujących ze sobą. Ponadto na gruncie u.o.z.e. doprecyzowano, że obszar działalności spółdzielni energetycznej musi odpowiadać też obszarowi działania jednego operatora systemu dystrybucyjnego, zarówno elektroenergetycznego, jak i gazowego lub operatora sieci ciepłowniczej⁴¹. Jako że na danym terenie może funkcjonować wielu operatorów sieci, szczególnie gazowej, decydującym kryterium umożliwiającym funkcjonowanie spółdzielni energetycznej jest konieczność przyłączenia poszczególnych instalacji OZE do sieci tego samego operatora systemu dystrybucyjnego lub do tej samej sieci ciepłowniczej⁴². Takie wąskie ograniczenie terytorialne co do obszaru działalności spółdzielni energetycznej sprawia, iż podmiot zainteresowany dołączeniem do spółdzielni energetycznej musi być położony w stosunkowo niewielkiej odległości od pozostałych uczestników.

Chociaż zarówno klastry energii, jak i spółdzielnie energetyczne mają na celu zagwarantowanie dostawy taniej energii, należy zaznaczyć, że spółdzielnia energetyczna może czynić to wyłącznie na rzecz swoich członków. Spółdzielnia energetyczna nie może prowadzić obrotu energią elektryczną z podmiotami nie posiadającymi statusu jej członka. Oznacza

---

⁴¹ M. Tarka [w:] *Ustawa o odnawialnych źródłach energii. Komentarz*, red. M. Czarnecka, T. Oglódek, Warszawa 2020, Legalis, komentarz do art. 38c.

⁴² Tamże.

to, że spółdzielnie energetyczne, z racji swojej konstrukcji prawnej, są społecznymi przedsiębiorstwami, które swoją działalność przeznaczają przede wszystkim na zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego swoim członkom. Klastry energii nie podlegają natomiast takiemu ograniczeniu i mogą (jeżeli postanowią tak jego uczestnicy) dostarczać energię podmiotom spoza klastra, znajdującym się na obszarze jego działalności. Ponadto klastry energii, wedle założeń ustawodawcy, dzięki szerokiej gamie podmiotów mogących w nim uczestniczyć, może działać jako platforma współpracy i optymalizacji potencjału przedsiębiorstw, instytucji naukowo-badawczych i finansowych, władz lokalnych, zainteresowanych nie tylko wytwarzaniem czy dystrybucją energii, ale też i zamierzających opracowywać nowe technologie w obszarze OZE⁴³. Jak słusznie zwróciła uwagę E. Mataczyńska, polska koncepcja rozwoju klastrów energii uwzględnia możliwość pozyskania dodatkowych funduszy na rozpoczęcie takiej działalności oraz możliwość agregacji wytwarzania energii elektrycznej w obrębie jednego klastra, co może przynieść efekt synergii, który może obniżyć koszty energii dla wszystkich uczestników klastra⁴⁴. Istotna w tym wypadku jest zdolność koordynatora klastra do pozyskiwania dodatkowych funduszy wspierających działalność klastra, chociażby poprzez zaangażowanie instytucji wspierających rozwój innowacyjnych rozwiązań⁴⁵.

Obecne uregulowanie prawne klastra i spółdzielni energetycznej przewiduje dużo mniejszy formalizm w działaniu klastra niż spółdzielni. Aktualne przepisy u.o.z.e. przewidują bowiem obowiązek zawarcia w umowie, na mocy której działa klastry tylko jednego organu, jakim jest koordynator, będący swego rodzaju administratorem klastra. Lakoniczna regulacja umożliwi wprawdzie uczestnikom klastra dowolne kształtowanie jego ustroju, w zależności od potrzeb i uwarunkowań lokalnego rynku objętego tym porozumieniem. Odesłanie jednak do stosowania odpowiednich przepisów prawa spółdzielczego w przepisach regulujących

---

⁴³ T. Długosz, *Klastry energii jako przejaw nowych tendencji regulacyjnych* [w:] *Sektory infrastrukturalne – problematyka prawna*, red. M. Królikowska-Olczak, Warszawa 2018, Legalis.

⁴⁴ E. Mataczyńska, *Klastry energii z perspektywy wdrożenia nowego modelu rynku opartego na funkcjonowaniu mikro sieci*, IPE 2017, s. 1–9, <http://www.institutpe.pl/wp-content/uploads/2016/01/E.-Mataczyńska-Analiza-IPE-nr-2-2017-Klastry-energii-korzyści-i-szans-realizacji.pdf>, 10.11.2019.

⁴⁵ Tamże.

spółdzielnię energetyczną sprawia, że forma jej prowadzenia wydaje się dużo bardziej stabilna, zinstytucjonalizowana oraz demokratyczna⁴⁶. Co więcej, wymienienie obligatoryjnej liczby podmiotów założycielskich spółdzielni energetycznej i jasne zasady uczestniczenia w nich sprawiają, iż są one atrakcyjniejsze dla nowych podmiotów zainteresowanych członkostwem.

Należy jednocześnie zaznaczyć, że samorząd gminny, jako jednostka samorządu terytorialnego, może zarówno uczestniczyć w klastrze energii, co wynika z przytoczonej już definicji klastra energii, ale też i zostać członkiem spółdzielni energetycznej. Samorząd gminny może bowiem dołączyć lub założyć spółdzielnię na skutek uchwały rady gminy (art. 18 ust. 2 pkt 9 lit. f ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym)⁴⁷. Aktywna współpraca gminy z podmiotami zainteresowanymi rozwojem OZE na lokalnym terenie w ramach klastra energii lub spółdzielni energetycznej co do zasady zwiększa szanse powodzenia i rozszerza perspektywy rozwoju takiego przedsięwzięcia. Niestety, praktyka pokazuje jednak, że gminy ani nie podejmują samodzielnie inicjatyw założenia tego typu podmiotów, ani nie są aktywnymi uczestnikami tego typu projektów nastawionych na OZE. Powodem bierności gmin wobec spółdzielni energetycznych lub klastrów energii jest ogólny charakter przepisów określających zadania własne gminy w zakresie energetyki, ponieważ nie odnoszą się one w sposób bezpośredni do zakresu jej działań w sferze OZE, która stanowi podstawę koncepcji funkcjonowania zarówno klastra energii, jak i spółdzielni energetycznej. Należy więc podzielić pogląd reprezentowany przez M. Szyrskiego, że w ustawie o samorządzie gminnym powinny pojawić się przepisy dotyczące spraw z zakresu zabezpieczenia energetycznego lokalnej społeczności, ze szczególnym zaznaczeniem promowania wykorzystania OZE na jej terytorium⁴⁸. Ustawodawca tym samym stworzyłby ramy prawne, które zobowiązywałyby samorząd gminny do

---

⁴⁶ T. Długosz, *Instrumenty wsparcia energetyki niekonwencjonalnej* [w:] *Publiczne Prawo Gospodarcze*, t. 8B, *System Prawa Administracyjnego*, red. A. Wróbel, R. Hauser, Z. Niewiadomski, Warszawa 2018, s. 283.

⁴⁷ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2020 r. Nr 142, poz. 713 ze zm.).

⁴⁸ M. Szyrski, *Rola samorządu terytorialnego w rozwoju odnawialnych źródeł energii*, Warszawa 2017, s. 88.

aktywnego uczestnictwa w klastrze energii lub spółdzielni energetycznej, co przełożyłoby się na intensyfikację inwestycji w rozwój OZE na lokalnym terenie.

6. Podsumowanie

Klasy energii i spółdzielnie energetyczne zostały wprowadzone na gruncie prawa polskiego jako instrumenty energetyki obywatelskiej. W drugiej wersji opublikowanego w listopadzie 2019 roku projektu Polityki Energetycznej Polski do 2040 r. podkreślono potrzebę oraz zasygnalizowano chęć dalszego rozwijania spółdzielni energetycznych i klastrów energii, które docelowo stworzyłyby sieć tzw. obszarów zrównoważonych energetycznie. Ich zadaniem jest pobudzenie rozwoju gospodarczego na szczeblu lokalnym, a w dalszej perspektywie także uniezależnienie poszczególnych terenów od dostaw energii z sieci krajowej⁴⁹. Zgodnie więc z oczekiwaniami ustawodawcy przedstawionymi w Polityce Energetycznej Polski do 2040 r. klasy energii stają się coraz popularniejszą formą prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania energii elektrycznej przy wykorzystaniu instalacji OZE. Stosunkowo prosty sposób ich zakładania oraz możliwość koordynowania ze sobą instytucji skupionych na różnych aspektach energetyki w jedno porozumienie daje możliwość wykorzystania pozytywnych cech poszczególnych podmiotów, przy jednoczesnej minimalizacji słabych cech, utrudniających działalność w pojedynkę. Jak dotąd spółdzielnie energetyczne nie zdobyły popularności wśród polskiego społeczeństwa, co wydaje się konsekwencją nie braku atrakcyjności rozwiązań regulacyjnych przewidzianych dla tego typu podmiotów na gruncie u.o.z.e, lecz konsekwencją anachroniczności treści u.p.sp. oraz generalnie negatywnej percepcji spółdzielczości w Polsce. W piśmiennictwie wskazuje się bowiem na brak zrozumienia istoty spółdzielczości oraz postrzeganie spółdzielczych form działania przez otoczenie (gospodarcze, polityczne, społeczne) jako „reliktu czasów

---

⁴⁹ Ministerstwo Aktywów Państwowych, *Polityka Energetyczna Polski do 2040*, Warszawa 2019, s. 42, <https://www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/zaktualizowany-projekt-polityki-energetycznej-polski-do-2040-r>, 20.10.2020.

komunistycznych” i formę nieprzystającą do współczesnego, opartego na konkurencji rynku⁵⁰.

Spółdzielnie energetyczne oraz klastry energii zakładają względnie swobodną partycypację obywateli wokół działalności związanej z sektorem energetycznym. Kooperacja podmiotów w nich zrzeszonych pozwala na realizację projektów związanych z rozwojem OZE i ochroną środowiska naturalnego, co odpowiada założeniom powyżej wskazanych dyrektyw. Należy jednak stwierdzić, że spółdzielnie energetyczne, jako demokratycznie zarządzane podmioty posiadające osobowość prawną, odzwierciedlają bardziej, choć w niepełny sposób, zarówno koncepcję społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej, jak i obywatelskich społeczności energetycznych. Klastr energii nie może zostać natomiast uznany za pełną transpozycję przepisów dyrektyw dotyczących społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej oraz obywatelskiej społeczności energetycznej. Nie posiada on bowiem ani osobowości prawnej, ani nawet nie jest jednostką organizacyjną posiadającą zdolność prawną oraz nie zapewnia równości pomiędzy jego członkami.

Zarówno klastry energii, jak i spółdzielnie energetyczne niewątpliwie jednak realizują koncepcję energetyki obywatelskiej poprzez włączenie lokalnej społeczności w produkowanie energii i wykorzystywanie jej do własnych potrzeb. Jednakże dalsze regulacje, które uatrakcyjniałyby te formy zrzeszania się, są wskazane. Zasady odpowiedzialności koordynatora klastra energii wymagają bowiem doprecyzowania na gruncie u.o.z.e. Konieczna również jest ewaluacja aktów normatywnych regulujących polską spółdzielczość i tym samym spółdzielnię energetyczną tak, aby były one dostosowane do współczesnych realiów społeczno-gospodarczych i stały się atrakcyjną formą działalności dla polskich obywateli. Nowoczesne prawo spółdzielcze powinno umożliwiać wiele różnych sposobów budowy kapitału spółdzielni i pozostawiać wybór optymalnych rozwiązań

---

⁵⁰ J. Brzozowska-Wabik, *Spółdzielczość to nie przeżytek*, „Infos” 2013, nr 21, s. 1–4, [http://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/CA9BFF4ABE977CAEC1257ABD0034736C/\\$file/Infos_135.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/CA9BFF4ABE977CAEC1257ABD0034736C/$file/Infos_135.pdf), 20.10.2020.

w rękach jej członków⁵¹. Ustawodawca musi więc, na podstawie ekonomicznych i legislacyjnych analiz, kształtować regulacje dotyczące klastra energii oraz spółdzielni energetycznej w taki sposób, aby zapewnić im stabilny rozwój i pewność prawa dla ich potencjalnych założycieli oraz członków.

---

⁵¹ P. Zakrzewski, *Fundusze własne spółdzielni de lege ferenda*, PPH 2016, nr 12, s. 16–21.

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie i porównanie polskich klastrów energii i spółdzielni energetycznych, na gruncie polskiego prawa. Zgodnie z polityką energetyczno-klimatyczną Unii Europejskiej proces transformacji energetycznej polega na dekarbonizacji oraz decentralizacji rynku energii. Obywatelskie społeczności energetyczne w rozumieniu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/944 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej oraz społeczności energetyczne działające w zakresie energii odnawialnej w rozumieniu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych, są postrzegane jako klucz do osiągnięcia wyżej wymienionych zasad. Klustry energii oraz spółdzielnie energetyczne są polskim rozwiązaniem mającym wypełnić wskazania powyższych unijnych dyrektyw. Umożliwiają one partycypację polskich obywateli w procesie wytwarzania i sprzedaży energii, wyprodukowanej za pomocą instalacji OZE. W celu wykazania czy polskie spółdzielnie energetyczne oraz klustry energii odpowiadają uregulowanym w dyrektywach unijnych r obywatelskim społecznościom energetycznym oraz społecznościom energetycznym działającymi w zakresie energii odnawialnej, poddane analizie zostały nie tylko unijne, ale też i krajowe akty prawa określające powstanie, działanie oraz likwidację tych konstruktów prawnych w sferze polskiej energetyki, ze szczególnym naciskiem na przepisy zawarte w ustawie o odnawialnych źródłach energii.

Słowa kluczowe: klustry energii, spółdzielnie energetyczne, OZE

Comparative analysis of Polish energy clusters and energy cooperatives

Summary

This article discusses the concept of energy cooperatives, as described in EU directives, and compares this with Polish energy clusters and energy cooperatives. According to the EU's energy and climate policy, the energy transformation process consists in the decarbonization and decentralisation of the energy market. Energy clusters and energy cooperatives represent Poland's solution to meeting the requirements of EU directives. They enable the participation of Polish citizens in the process of producing and selling energy produced by RES installations. In order to demonstrate whether Polish energy cooperatives and energy clusters comply with the energy cooperatives described in the EU directives, not only the EU but also national law determining the establishment, operation and liquidation of such legal constructs in the sphere of Polish energy, with particular emphasis on the provisions of the Renewable Energy Sources (RES) Act are analysed.

Keywords: energy clusters, energy cooperatives, RES

Bartłomiej Kupiec

Jagiellonian University

Faculty of Law and Administration

ul. Gołębia 24, 31-007 Kraków

e-mail: kupiec32@gmail.com